

BUREAU BEHEER LANDBOUWGRONDEN

REKENING EN VERANTWOORDING | JAARVERSLAG 2008

dienst landelijk gebied

voor ontwikkeling en beheer

BUREAU BEHEER LANDBOUWGRONDEN

REKENING EN VERANTWOORDING | JAARVERSLAG 2008

Gevestigd te 's-Gravenhage
en kantoor houdende te Utrecht

Uitgave:

Dienst Landelijk Gebied, mei 2009

Samenstelling en eindredactie:

Dienst Landelijk Gebied

Fotografie:

Ministerie van LNV
Dienst Landelijk Gebied

Vormgeving:

Dienst Landelijk Gebied

Druk:

Koninklijke Broese & Peereboom,
Breda

Oplage:

500 stuks

Voor informatie over BBL en DLG, of het bestellen van het jaarverslag en de Rekening en Verantwoording BBL 2008 neemt u contact op met het informatiecentrum van Dienst Landelijk Gebied, telefoon 030 - 275 67 49 of infocentrumDLG@minlnv.nl. Ons postadres is postbus 20021, 3502 LA Utrecht. Of kijk op www.dienstlandelijkgebied.nl

	INHOUD	3
--	--------	---

	INLEIDING	4
--	-----------	---

1	DIRECTIEVERSLAG	5
---	-----------------	---

1.1	Inleiding	5
-----	-----------	---

1.2	Bureau Beheer Landbouwgronden	5
-----	-------------------------------	---

1.3	Ontwikkelingen en activiteiten in 2008	6
-----	--	---

1.4	Toekomstige ontwikkelingen	8
-----	----------------------------	---

2	REKENING EN VERANTWOORDING	9
---	----------------------------	---

2.1	Waarderingsgrondslagen	10
-----	------------------------	----

2.2	Staat van uitgaven en inkomsten 2008	11
-----	--------------------------------------	----

2.3	Toelichting op de Staat van uitgaven en inkomsten 2008	11
-----	--	----

2.4	Balans	18
-----	--------	----

2.5	Toelichting op de balans	18
-----	--------------------------	----

2.6	De niet uit de balans blijvende verplichtingen	24
-----	--	----

3	OVERIGE GEGEVENS	25
---	------------------	----

3.1	Overzicht vorderingen	26
-----	-----------------------	----

3.2	Overzicht schulden	26
-----	--------------------	----

3.3	Accountantsverklaring	27
-----	-----------------------	----

INLEIDING

REKENING EN VERANTWOORDING BBL

Ieder jaar stelt de directeur van het Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL), conform de Wet Agrarisch Grondverkeer en de Beschikking financieel beheer Bureau Beheer Landbouwgronden, de verantwoording van het BBL op. Deze verantwoording bevat het directieverslag (jaarverslag), de Rekening en verantwoording (voorzien van een accountantsverklaring) en de overige gegevens. BBL legt deze verantwoording ter goedkeuring voor aan de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

De Rekening en verantwoording Bureau Beheer Landbouwgronden over 2008 heeft een andere opzet dan die over 2007. In de verantwoording over 2007 is informatie opgenomen over geleverde prestaties per afzonderlijke opdrachtgever, aangevuld met provinciale kaartbeelden. Dit leidde tot onduidelijkheden, opgeroepen door onder andere soortgelijke informatie in andere verantwoordingsdocumenten. Gedoeld wordt op de jaarlijkse provinciale prestatie-overeenkomst-verantwoordingen (PPOV), de (financiële) provinciale maandverantwoordingen (PMV) en de jaarlijkse voortgangsinformatie die alle provincies aan het Rijk leveren.

Om deze onduidelijkheden te voorkomen is besloten om geen prestatiegerelateerde informatie meer in de Rekening en verantwoording op te nemen en deze te beperken tot haar essentie: de financiële verslaglegging en verantwoording van BBL als geheel.

1.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van de gang van zaken bij het Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) in het boekjaar 2008. Allereerst zijn algemene gegevens over BBL vermeld. Vervolgens worden de in 2008 behaalde financiële resultaten en daarmee samenhangende activiteiten weergegeven. Tot slot wordt ingegaan op verwachte ontwikkelingen in het komend boekjaar 2009.

en voor landbouwkundige structuurverbetering. Daarbij gelden regels ten aanzien van marktaandeel, prijsbeleid en aankoopstrategie. Ten aanzien van voor overheidsdoelen begrensde gebieden (EHS) geldt in voorkomende gevallen een koopplicht. Indien binnen die gebieden gronden te koop worden aangeboden is BBL gehouden die te verwerven. In de Beschikking financieel bureau beheer landbouwgronden en het Besluit machtiging bureau beheer

tiviteiten van BBL voor deze opdrachtgevers geschiedt op dit moment vooral met middelen uit het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG).

Andere opdrachtgevers zijn de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en Verkeer en Waterstaat (V&W), waterschappen, gemeenten en terreinbeheerders, natuurbeschermingsorganisaties als Natuurmonumenten en Provinciale Landschappen. Soms werkt BBL ook voor samenwerkingsverbanden.

Werkwijze

Het merendeel van de grond wordt op minnelijke wijze verworven. In toevallige mate wordt verworven op basis van volledige schadeloosstelling (zogenoemde 'minnelijke verwerving, ter voorkoming van onteigening'). In het uiterste geval wordt het instrument van gerechtelijke onteigening ingezet. BBL koopt niet alleen grond die direct ter plaatse kan worden benut (binnen begrensde gebieden). Er wordt tevens grond verworven in de directe omgeving van te realiseren overheidsdoelen (i.c. begrensde gebieden), die vervolgens door ruil of -in de meeste gevallen- door middel van verkoop-aankoop transacties, naar de gewenste plek wordt gebracht. Ook worden gronden verworven om daar landbouwbedrijven uit begrensde gebieden naar toe te verplaatsen. Gronden die worden verworven maar niet direct kunnen worden benut voor de doelen waarvoor ze zijn aangekocht, worden door BBL tijdelijk in gebruik gegeven (éénjarige pacht). De verworven gronden worden uiteindelijk overgedragen aan eindbeheerders, zijnde particulieren dan wel organisaties als Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de twaalf Provinciale Landschappen.

Van oudsher startte BBL met grondverwerving nadat de doelen waarvoor gronden moesten worden verworven, concreet waren geformuleerd en de locaties van doelrealisatie concreet waren begreep. Sinds 2007 wordt er, naast deze traditionele werkwijze, ook 'ontwikkelingsgericht' gewerkt: via het Ontwikke-

1.2 Bureau Beheer Landbouwgronden

Het Bureau: doelstelling

BBL is een publiekrechtelijk vormgegeven bestuursorgaan met eigen rechtspersoonlijkheid die onroerende zaaktransacties voor de rijksoverheid en provincies verricht. BBL ontleent zijn bestaansrecht aan de Wet agrarisch grondverkeer (WAG) en is ingesteld op 1 januari 1982 ter vervanging van de toenmalige Stichting Beheer Landbouwgronden. BBL verworft gronden voor met name het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), Recreatie om de Stad (RodS), ter verwezenlijking van de bufferzones

landbouwgronden zijn de taken van BBL vastgelegd. Kerntaak is het verkrijgen, tijdelijk beheren en vervreemden van onroerende goederen (grond en in voorkomende gevallen gebouwen) voor de realisatie van overheidsdoelen in het landelijk gebied, met name met betrekking tot natuur, landbouw, recreatie en landschap.

Opdrachtgevers

BBL werkt voor meerdere opdrachtgevers. De twaalf provincies en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV; waaronder het Staatsbosbeheer) zijn de grootste opdrachtgevers. De financiering van de ac-

lingsbedrijf Groene Ruimte. Anticiperend op mogelijkheden voor doelrealisatie wordt risicodragend geïnvesteerd door reeds vóór doelbepaling en begrenzing grond te verwerven. Er bestaat een breed gedragen beeld dat in voorkomende gevallen beleidsdoelen op die wijze beter, goedkoper en/of sneller (of zelfs: überhaupt) gerealiseerd kunnen worden. Voorbeelden van deze vorm van gebiedsontwikkeling zijn anticiperende grondverwerving en risicodragend participeren, waarbij wordt deelgenomen in constructies van publiek-private samenwerking (PPS).

In 2008 is verder gewerkt aan het verankeren van het ontwikkelingsgericht werken in de staande organisatie. De werkwijze (administratieve organisatie) en het financiële kader voor het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte zijn in 2008 geformaliseerd en door het ministerie van LNV goedgekeurd. Het financiële kader beweegt zich binnen de randvoorwaarden voor anticiperend handelen van het ministerie van Financiën. Jaarlijks stelt het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte een meerjarenperspectief op dat inzicht biedt in de (potentiële) investeringen, risico's (per project en totaal) en in de dekking daarvan. In de Rekening en verantwoording BBL wordt verslag gedaan van de investeringen en aangegane risico's door het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte.

Belangrijkste ontwikkelingsprojecten van het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte zijn Meerstad Groningen en het Project Ontwikkeling Militaire Terreinen (PrOMT).

Door de verscheidenheid aan doelen van verschillende opdrachtgevers, waarvoor gronden worden verworven, het brede scala aan instrumenten dat wordt ingezet (minnelijke verwerving, vrijwillige en wettelijke ruil, volledige schadeloosstelling ter voorkoming van onteigening en gerechtelijke onteigening), de verschillende wijzen van verwerven (traditioneel, ontwikkelingsgericht) en de verschillende financieringsconstructies onderscheidt BBL zich van andere vastgoeddiensten van de overheid.

Organisatie

BBL heeft geen eigen personeel. Het werk wordt gedaan door medewerkers van Dienst Landelijk Gebied (DLG) en door onafhankelijke lokaal georiënteerde taxateurs. De directeur DLG is door de minister aangewezen als directeur BBL. De inzet van DLG medewerkers voor BBL vindt plaats zonder verrekening. Dit met uitzondering van bepaalde ontwikkelingsprojecten waarin expliciet is afgesproken dat de personele inzet wordt gefinancierd uit de exploitatie van het project.

1.3 Ontwikkelingen en activiteiten in 2008

Uitgaven en financiering

In 2008 heeft BBL (exclusief het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte) in totaal circa € 326 miljoen uitgegeven. Het grootste deel van deze uitgaven (circa € 275 miljoen) betreft grondaankopen in opdracht van de provincies. Voor het ministerie van LNV heeft BBL voor circa € 7 miljoen aan grond gekocht. Voor overige opdrachtgevers heeft BBL voor circa € 22 miljoen aan grond gekocht.

Het beheer van het BBL bezit leidde tot een toename van de exploitatieontvangsten en -uitgaven en resulteerde in een positief exploitatiesaldo van € 0,8 miljoen.

BBL heeft 2008 met een positieve kasstand (circa € 45 miljoen) afgesloten als gevolg van met name de verkoop van 'ILG oud' gronden in 2007 (circa 30 miljoen) en 2008 (circa 15 miljoen) en het niet direct aanwenden van die opbrengsten voor nieuwe aankopen. Er is sprake van nauwkeuriger sturing vanuit de opdrachtgevende provincies om hoge kasstanden te voorkomen.

De post 'nog toe te wijzen grondvoorraad' van € 27 miljoen, zoals in de balans van 2007 opgenomen, kon ultimo 2007 nog niet aan opdrachten worden gerelateerd. In 2008 is circa € 2 miljoen aan opdrachten gerelateerd. Het resterende bedrag heeft met name betrekking op overdrachten om niet aan eindbeheer-

ders en inbrengtransacties bij landinrichtingsprojecten. Dit bedrag is in 2008 verrekend met het renteloos voorschot van het ministerie van LNV en de algemene reserve.

Voor de verkoopopdracht ter (gedeeltelijke) financiering van grondaankopen ten behoeve van RodS is circa 20% meer gerealiseerd dan gepland, waarmee de achterstand van vorig jaar is ingelopen. In de komende twee jaren zal deze verkoopstaakstellingen worden afgerond. De aankoopstaakstellingen 'landmeterhectares' is in de praktijk niet (specifiek) gerealiseerd, doordat er in 2008 geen nieuwe inrichtingsprojecten met als instrument 'wettelijke herverkaveling' zijn gestart.

Omvang grondbezit en transacties

In 2008 heeft BBL in totaal 7.481 (2007: 7.149) hectare verworven en 8.635 (2007: 7.126) hectare vervreemd. De omvang van het grondbezit van BBL is in 2008, als gevolg van aan- en verkopen met 1.154 hectare afgenomen tot 36.417 hectare.

In 2008 heeft BBL 1.473 (2007: 1.208) hectare doorgeleverd aan toekomstige eigenaren en beheerders. Hiermee waren in totaal 149 (2007: 105) transacties gemoeid.

Door afronding van zogenoemde klassieke landinrichtingsprojecten op grond van de Landinrichtingswet (Echtener en Groote Veenpolder en Lemsterpolders in de provincie Friesland, Emmen-Noord (provincie Drenthe), Kromme Rijn (provincie Utrecht), Ouddorp west (provincie Zuid-Holland) en Zundert (provincie Noord-Brabant) heeft BBL een fors aantal hectares overgedragen aan en toegedeeld gekregen van de landinrichtingscommissies.

Grondprijzen

Landelijk gezien lagen de grondprijzen in 2008 hoger dan in 2007. Meer informatie hierover is te vinden in de Grondprijzmonitor die jaarlijks wordt aangeboden aan de Tweede Kamer.

Doorlooptijden en omloopsnelheid

Meerdere keren is verzocht om meer inzicht in de snelheid waarmee de door BBL verworven hectares worden aangewend voor de doelen waarvoor de gronden zijn verworven. Enerzijds door inzicht te bieden in de vraag hoelang BBL een hectare in zijn bezit heeft/houdt (doorlooptijd), anderzijds door een kengetal te duiden dat aangeeft welk deel van het totale BBL bezit jaarlijks gemiddeld voor doelrealisatie wordt aangewend (omloopsnelheid). Gronden die BBL verwerft worden namelijk voor een beperkt deel direct doorgeleverd aan eindbeheerders. Een groter deel blijft een tijd lang in bezit bij BBL. Bijvoorbeeld als gronden worden ingebracht in een grondruil (kavelruil of wettelijke herverkaveling) of als de gronden eerst moeten worden ingericht alvorens het -geschikt gemaakt voor het nieuwe doelkan worden doorgeleverd. Vaak vindt de inrichting plaats in het kader van integrale gebiedsontwikkelingsprojecten, waarin tussen planvorming (veelal samenvallend met de start van de verwerving) en uitvoering, meerdere -soms vele- jaren liggen.

De doorlooptijd is gedefinieerd als de periode tussen het moment van verwerven en het moment van overdracht/doorlevering van een perceel dan wel een transactie. De doorlooptijd van een perceel kan per transactie en binnen een transactie verschillen. De omloopsnelheid van het BBL bezit is gedefinieerd als het aantal vervreemde hectares in enig jaar, gedeeld door het gemiddeld bezit van BBL in dat jaar.

De gemiddelde doorlooptijd per transactie bedroeg in 2007, 4,81 jaar en in 2008, 4,99 jaar. Er wordt thans verder onderzoek verricht naar verschillen in doorlooptijden tussen verschillende doelen waarvoor de gronden worden benut, tussen verschillende opdrachtgevers, tussen verschillende gebieden en tussen verschillende verkrijgers (eindbeheerders). De omloopsnelheid van het BBL bezit is berekend voor de jaren 2004 tot en met 2008 en bedroeg in die jaren respectievelijk 20%, 16%, 29%, 18% en 22%. In alge-

mene zin blijkt de omloopsnelheid vooral beïnvloed te worden door de omvang waarin hectares worden ingebracht in landinrichtingsprojecten (plannen van toedeling). De relatief hoge omloopsnelheid in 2006 is beïnvloed door één zeer omvangrijke transactie (de zogenoemde Fortis-deal).

Nader onderzoek wordt verricht naar mogelijkheden om zowel de doorlooptijden als de omloopsnelheid te sturen.

Doelrealisatie

Met de invoering van het ILG per 1 januari 2007 zijn de provincies verantwoordelijk geworden voor de feitelijke realisatie van de rijksdoelen voor het landelijk gebied. Provincies rapporteren in dat verband jaarlijks over de voortgang hiervan aan het Rijk. DLG rapporteert daartoe jaarlijks aan de provincie over de voortgang in de prestaties, waaronder ook grondverwerving. Gelet op die informatiestroom wordt in dit document geen informatie verstrekt die betrekking heeft op de relatie tussen de grondtransacties en de gestelde doelen.

Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte

Binnen BBL zijn de projecten waarin BBL risicodragend deelneemt of anticiperend gronden verwerft, ondergebracht in het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte. Deze projecten worden afzonderlijk geadmistreerd binnen BBL. Dit draagt bij aan de transparantie met betrekking tot risicodragende investeringen en bedrijfs-economische resultaten.

In 2008 is verder gewerkt aan het verankeren van ontwikkelingsgericht werken binnen BBL. Hiervoor zijn drie documenten opgesteld en inmiddels vastgesteld:

- Kader ontwikkelingsgericht werken: de beschrijving van het LNV-kader waarbinnen het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte anticiperend en risicodragend mag opereren.
- Financieel statuut: de beschrijving van de condities waaraan projecten moeten voldoen en van de manier waarop daarbij bedrijfseconomisch moet worden gehandeld.
- Meerjarenperspectief Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte. Jaarlijks op te

stellen perspectief (voor intern gebruik) waarin zowel op projectniveau als voor de gehele portefeuille inzicht wordt geboden in het financiële en bedrijfseconomische verloop, mede op basis waarvan strategische beslissingen ten aanzien van het komende jaar worden gebaseerd.

1.4 Toekomstige ontwikkelingen

Wettelijke grondslag BBL

In 2008 is de 'Kaderwet Zelfstandige Bestuursorganen' van kracht geworden. In dat kader is van alle Zelfstandige bestuursorganen (ZBO's) in Nederland nagegaan of ze voldoen aan het gestelde in de Kaderwet. BBL behoort tot de categorie van ZBO's die niet volledig kunnen voldoen aan de bepalingen van de Kaderwet. Specifiek is dat het geval ten aanzien van de eis in de Kaderwet dat een ZBO belegd dient te zijn met 'openbaar gezag'. Voor BBL is met instemming van het parlement besloten dat zij haar ZBO-status desondanks behoudt. In 2009 zal de WAG zodanig worden aangepast dat BBL 'zoveel als mogelijk' in lijn wordt gebracht met de Kaderwet ZBO's.

Meerjarenperspectief

De voor 2008 voorgenomen ontwikkeling van een meerjarenperspectief voor de ontwikkeling van het BBL zal in 2009 ter hand worden genomen. Het betreft een strategische oriëntatie op de grondportefeuille zowel voor BBL als voor het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte. Welke gronden kunnen worden overgedragen aan eindbeheerders en waar is het, gelet op toekomstige ontwikkelingen, gewenst om grondposities in te nemen? Daarover zullen provincies en Rijk onderbouwd kunnen worden geadviseerd.

Meer sturing op output

De in 2008 ontwikkelde methodiek om de doorlooptijd en de omloopsnelheid te meten zal nader worden uitgewerkt en op toepasbaarheid worden onderzocht. Met name zal worden geprobeerd om

sturingsvariabelen vorm te geven, zodat doelgerichter gestuurd kan worden op snellere aanwending van verworven gronden. Dat is gewenst om de gestelde doelen voor het landelijk gebied tijdig te kunnen realiseren, maar ook om het vermogensbeslag dat met het tijdelijk in bezit hebben van gronden gepaard gaat, niet groter dan noodzakelijk te laten zijn.

Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte

Het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte zal, in 2009 voorzien van kaders en administratieve organisatie, op zoek gaan naar nieuwe allianties om door middel van anticiperende verwerving en risicodragende participatie groene en blauwe doelen te realiseren. Getracht zal worden verbreding te realiseren in de opdrachtgever. Naast het Rijk (ministerie van LNV en V&W, Gemeenschappelijk Ontwikkel Bedrijf (GOB)) zijn vooral provincies belangrijke potentiële opdrachtgevers.

BBL – GOB – Domeinen.

De in 2006 en 2007 geagendeerde mogelijke fusie tussen Domeinen, DLG/BBL en GOB heeft het Kabinet in 2008 niet doorgezet. Besloten is dat de fusie zich zal beperken tot Domeinen en het GOB. Eerst in 2010, zal in het kader van de 'midterm review' van de bestuursovereenkomsten tussen Rijk en provincies inzake het ILG en een evaluatie van de fusiedienst Domeinen/GOB worden bekeken of aansluiting van DLG/BBL bij die fusiedienst overwogen moet worden.

Utrecht, 15 april 2009

Drs. P.R. Heij,
directeur
Bureau Beheer Landbouwgronden

2. REKENING EN VERANTWOORDING

JAARVERSLAG 2008

2.1 Waarderingsgrondslagen

Algemeen

Op grond van de Beschikking financieel beheer bureau beheer landbouwgronden is voor het beheer van de begroting én het beheer van de geldmiddelen de Comptabiliteitswet 2001 van toepassing. Dit betekent dat de Staat van uitgaven en inkomsten alsmede de Balans zijn opgesteld op kasbasis.

Staat van uitgaven en inkomsten

Onder uitgaven en inkomsten worden, conform artikel 2, lid 1 van de Beschikking financieel beheer bureau beheer landbouwgronden, verstaan: de geldelijke uitgaven en ontvangsten in het verslagjaar (artikel 4, lid 4 van de Comptabiliteitswet 2001). Voor een goed beeld van de activiteiten van BBL worden de overdrachten om niet én de aankopen en verkopen zonder geldtransactie van BBL zelf, verantwoord als feitelijke geldstromen. Het gaat hier onder andere om overdrachten aan terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties zoals Staatsbosbeheer én diverse directe doorleveringen aan particuliere natuurbeherende organisaties.

Verwerving

De verworven onroerende zaken zijn verantwoord op basis van historische kostprijzen zijnde de aankoopprijs en de toegerekende bijkomende uitgaven. Dit met uitzondering van de bij toedeling in een landinrichtingsproject op grond van de Landinrichtingswet verkregen onroerende zaken, welke tegen de kostprijs bij inbreng worden verantwoord.

Verwervingen worden verantwoord op het moment dat de aankoopprijs is betaald aan de notaris. De aktepassering (formele verwerving) en de inschrijving bij het Kadaster vinden na betaling plaats. BBL en de Landinrichtingscommissie verantwoordt eerst bij afronding van een landinrichtingsproject de toegerekende aankoop en daarbij berekende aankoopprijs.

Vervreemding

De verkoopsom van vervreemde onroerende zaken is gebaseerd op een actuele taxatie door een beëdigd taxateur. Verschillen met de historische kostprijs worden verantwoord als resultaten.

De bij Akte van Toedeling (aktepassering) vervreemde onroerende zaken in landinrichtingsprojecten en de vervreemde onroerende zaken aan (particuliere) terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties zijn verantwoord tegen de historische kostprijs.

Verkopen worden verwerkt op het moment dat de verkoopsom daadwerkelijk is ontvangen. Resultaten van verkopen c.q. overdrachten zonder geld worden verwerkt op het moment dat de hele verkooptransactie is gerealiseerd.

Overige posten

De overige posten uit de Staat van uitgaven en inkomsten zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Balans

In de Balans staan, conform de toelichting op artikel 5, lid 2 van de Beschikking financieel beheer bureau beheer landbouwgronden:

- de onroerende zaken (voorraad grond en ontwikkelingskosten);
- de wijze van financiering van de onroerende zaken;
- de financiële positie met betrekking tot projecten van het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte.

De vorderingen en overige schulden (niet zijnde de renteloze voorschotten) worden niet in de balans opgenomen. Een specificatie van de vorderingen en de overige schulden is opgenomen in hoofdstuk 3, Overige gegevens.

Activa

De onroerende zaken zijn gewaardeerd op basis van historische kostprijzen (aanschafprijs en toegerekende bijkomende uitgaven) of de berekende aankoopprijs (bij toedeling in landinrichtingsgebieden, waarbij de waardering is gebaseerd op de kostprijs van de inbreng).

Passiva

De Algemene Reserve LNV is tot en met 31-12-2006 gevormd door:

- de exploitatieresultaten van onroerende zaken;
- de resultaten bij vervreemding van grond.

Hierop muteren na 1-1-2007:

- de resultaten bij vervreemding van grond, voor zover die voor rekening komen van de financier LNV;
- de overdrachten van onroerende zaken (transacties waarbij geen geldverkeer plaatsvindt bij de levering aan de eindbeheerder) en derhalve ten laste gebracht wordt op de bijbehorende financiering.

Renteloos voorschot van het ministerie van LNV, de provincies en overige financiers:

- deze post is gewaardeerd tegen de nominale waarde en heeft betrekking op de beschikbaar gestelde financiering voor de aankoop van grond.

De Algemene reserve exploitatie wordt gevormd door de exploitatieresultaten van onroerende zaken: pachtinkomsten, aan- en verkoopkosten van grondtransacties, heffingen waterschappen en gemeenten, overige inkomsten en uitgaven in het kader van grondexploitatie.

Risicoreserve Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte

Deze reserve is gevormd op basis van een risico inschatting van de afzonderlijke projecten tot en met 2012. Hierbij is rekening gehouden met verschillende scenario's en de voorziene toekomstige kasstromen. Indien van toepassing wordt er gerekend met een jaarlijkse rekenrente van 4%-6%, kostenstijging 2%-3% en opbrengstenstijging van 2%-3%.

Resultaatbepaling

Het resultaat bij vervreemding van onroerende zaken is het verschil tussen de verkoopsom en de historische kostprijs, dan wel de berekende aankoopprijs (landinrichtingsgebieden).

2.2 Staat van uitgaven en inkomsten 2008

Uitgaven (in € x 1.000)	Rekening 2007	Begroting 2008	Rekening 2008	Inkomsten (in € x 1.000)	Rekening 2007	Begroting 2008	Rekening 2008
Opdracht				Opdracht			
1 Verwervingen tbv provincies (ILG)	213.362	154.848	261.286	13 Financiering tbv provincies (ILG)	76.885	54.848	104.063
2 Verwervingen tbv provincies (niet ILG)	9.246		13.583	14 Financiering tbv provincies (niet ILG)	11.542		-4.112
3 Verwervingen tbv ministerie van LNV	8.422	4.000	6.703	15 Financiering tbv ministerie van LNV	-8.914	-26.400	-22.104
4 Verwervingen tbv overige opdrachtgevers	22.604	15.000	22.107	16 Financiering tbv overige opdrachtgevers	28.269	15.000	7.759
				17 Vervreemdingen tbv provincies (ILG)	183.534	100.000	191.176
				18 Vervreemdingen tbv provincies (niet ILG)	7.290	P.M.	11.727
				19 Vervreemdingen tbv ministerie van LNV	20.623	26.900	17.426
				20 Vervreemdingen tbv overige opdrachtgevers	2.291	P.M.	10.893
5 Exploitatie-uitgaven regulier	15.882	11.500	16.773	21 Exploitatie-inkomsten regulier	13.358	15.000	17.568
6 Overige uitgaven	1.050		1.333				
7 Mutatie liquide middelen	50.849		10.879				
8 Financiering DLG (per saldo)	7.998		4.075				
Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte				Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte			
9 Verwervingen tbv OGR	6.702	4.300	5.164	22 Financiering OGR	-556	2.500	1.871
10 Overige uitgaven OGR	3.044	100	1.725	23 Overige inkomsten OGR	1.510		0
				24 Vervreemdingen OGR	300	1.800	6.527
11 Exploitatie-uitgaven OGR		100		25 Vooruit ontvangen opbrengsten	7.000		160
				26 Exploitatie-inkomsten OGR		100	
12 Mutatie liquide middelen	4.049		495	27 Rente-inkomsten	76	100	1.169
Totaal	343.208	189.848	344.123	Totaal	343.208	189.848	344.123

2.3 Toelichting op de Staat van uitgaven en inkomsten 2008

Uitgaven (x € 1.000)

1 Verwervingen ten behoeve van provincies (ILG)

In opdracht van de provincies is in het kader van het ILG ruim € 261 miljoen besteed aan het verwerven van gronden, waarmee beoogd wordt de rijksdoelen Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en Recreatie om de Stad (RodS) te realiseren.

Het gaat om verwervingen gefinancierd met zowel de ILG middelen van de betreffende provincie (ILG nieuw) als gefinancierd uit opbrengsten van verkopen (revolving fund). Het gaat in dat geval veelal om bezit dat reeds per 1-1-2007 op naam stond van BBL ten behoeve van de genoemde rijksdoelen.

De realisatie 2008 ligt ruim € 100 miljoen hoger dan is begroot, omdat meer verwervingen uit verkoopopbrengsten (revolving fund) hebben plaatsgevonden dan is begroot én niet begrote toedelingen in landinrichtingsgebieden op grond van de Landinrichtingswet hebben plaatsgevonden.

(x € 1.000)	Uitgaven per 31-12-2008	Waarvan ILG nieuw
Provincie		
Groningen	6.356	2.941
Friesland	17.737	3.980
Drenthe	7.357	2.972
Overijssel	31.625	26.740
Gelderland	41.242	24.863
Utrecht	17.304	14.027
Noord-Holland	14.125	11.720
Flevoland	18.225	-
Zuid-Holland	31.722	18.874
Zeeland	19.592	9.114
Noord-Brabant	30.901	24.173
Limburg	25.100	14.155
Totaal	261.286	153.559

		Begroot 2008	Realisatie 2008
2 Verwervingen ten behoeve van provincies (niet ILG)		€ 0	€ 13.583
(x € 1.000)	2008		
Provincie			
Groningen	160		
Friesland	0		
Drenthe	1.765		
Overijssel	10.714		
Gelderland	11		
Utrecht	0		
Noord-Holland	0		
Flevoland	0		
Zuid-Holland	0		
Zeeland	933		
Noord-Brabant	0		
Limburg	0		
Totaal	13.583		

Naast de ILG opdrachten, worden er andere provinciale opdrachten uitgevoerd om provinciale doelen te realiseren. In de provincie Groningen is grond gekocht in het kader van de opdracht Blauwe Stad, in de provincie Drenthe in het kader van de opdracht Nieuwe Drentse Maat, in de provincie Overijssel in het kader van de opdrachten Revolving Fund en Grondverwerving IJsseldelta-Zuid (respectievelijk € 2 miljoen en € 8,7 miljoen) en in de provincie Zeeland binnen de opdrachten Natuurcompensatie Westerschelde (€ 0,8 miljoen) en Camping Moens (0,1 miljoen).

		Begroot 2008	Realisatie 2008
3 Verwervingen ten behoeve van ministerie van LNV		€ 4.000	€ 6.703
(x € 1.000)	2008		
Opdracht			
NURG	3.372		
Verkoopopdracht RodS	1.266		
Zandmaas I/Maaswerken	1.285		
Aankoopopdracht LH	433		
Verkoopopdracht LH	347		
Totaal	6.703		

In opdracht van het ministerie van LNV is in het rivierengebied in het kader van de Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG) bijna € 3,4 miljoen uitgegeven. Binnen de opdracht Zandmaas / Maaswerken is ruim € 1,2 miljoen uitgegeven. Deze opdracht wordt in opdracht van het ministerie van LNV uitgevoerd naast de Zandmaas opdrachten die binnen het

ILG in opdracht van de provincie Limburg worden uitgevoerd. De overige uitgaven (ruim € 2 miljoen) hebben plaatsgevonden in het kader van de aan- en verkoopopdracht landmeterhectares (LH) en de verkoopopdracht RodS.

		Begroot 2008	Realisatie 2008
4 Verwervingen ten behoeve van overige opdrachtgevers		€ 15.000	€ 22.107
(x € 1.000)	2008		
Opdrachtgever			
Overige ministeries	21.145		
Overige opdrachtgevers	962		
Totaal	22.107		

De grootste uitgaven zijn gedaan ten behoeve van het ministerie van Verkeer en Waterstaat (V&W). De meeste grond is hierbij gekocht in de provincie Gelderland in het kader van Ruimte voor de Rivier.

		Begroot 2008	Realisatie 2008
5 Exploitatie-uitgaven regulier		€ 11.500	€ 16.773

Deze post bestaat in hoofdzaak uit kosten voor beheer van de gronden, alsmede de kosten van uitbestede werkzaamheden bij de aankoop van gronden. Voorbeelden van beheerskosten zijn kosten voor onderhoud en kosten voor de Grondkamer. De toename van de exploitatiekosten is met name veroorzaakt door intensivering van de verwervingsactiviteiten (meer taxatie- en aankoperskosten).

	Begroot 2008	Realisatie 2008
6 Overige uitgaven	€ 0	€ 1.333
Dit betreft het saldo van enkele uitgaven en ontvangsten die geen betrekking hebben op grondtransacties uit 2008 en in 2009 zullen worden afgewikkeld.		
	Begroot 2008	Realisatie 2008
7 Mutatie liquide middelen	€ 0	€ 10.879
In 2008 is € 10,8 miljoen meer ontvangen dan is uitgegeven. Een reden hiervan is dat er binnen de opdrachten ten behoeve van de provincies in het kader van het ILG gronden zijn verkocht, waarvoor nog geen vervangende gronden zijn gekocht.		
	Begroot 2008	Realisatie 2008
8 Financiering DLG (per saldo)	€ 0	€ 4.075
In het kader van het ILG wordt de financiering van de provincies gestort op rekening van DLG. Op het moment van uitgave voor grondvererving worden de benodigde middelen vanuit DLG betaald aan BBL. Aan het einde van 2008 heeft BBL € 12,073 miljoen te vorderen op DLG. Daartegenover is in januari 2008 de openstaande vordering per 31-12-2007 afgelost (zijnde € 7,998 miljoen).		
	Begroot 2008	Realisatie 2008
9 Verwerving t.b.v. Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte	€ 4.300	€ 5.164
Het betreft hier aankopen binnen het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte inzake Glastuinbouw, Californië, Meerstad, Kale Duinen, Hoogezand Zuidzijde, LOG Bladel en Lingekekwartier.		
	Begroot 2008	Realisatie 2008
10 Overige uitgaven Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte	€ 100	€ 1.725
In 2008 zijn per saldo € 1.725 miljoen aan ontwikkelingskosten ten laste gebracht van het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte. De uitgaven hebben betrekking op Greenport Venlo, Hoogezand Zuidzijde, Kale Duinen, landgoed Kelmond, Lingekekwartier, Meerstad, Glastuinbouw NW Friesland en PROMT.		
	Begroot 2008	Realisatie 2008
11 Exploitatie-uitgaven Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte	€ 100	€ 0
In afwijking van eerdere jaren worden er geen exploitatie – uitgaven meer vanuit de opdrachten verantwoord. Indien deze zich voordoen worden ze in rekening gebracht bij het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte en worden ze verantwoord onder de post overige uitgaven.		
	Begroot 2008	Realisatie 2008
12 Mutatie liquide middelen	€ 0	€ 495
In 2008 is binnen het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte een saldo op de uitgaven en inkomsten gerealiseerd ad. € 0,495 miljoen.		

Inkomsten (x € 1.000)

				Begroot 2008	Realisatie 2008
13 Financiering ten behoeve van provincies (ILG)				€ 54.848	€ 104.063
(x € 1.000)	Inkomsten per 31-12-2008	waarvan ontvangen / betaalde financiering ILG nieuw	waarvan ontvangen / betaalde financiering overige	waarvan aflossing financiering ILG nieuw	waarvan aflossing financiering overige
Provincie					
Groningen	-90	1.284	-	-	-1.374
Friesland	4.054	3.959	6.130	-308	-5.727
Drenthe	-8.274	2.072	261	-2.789	-7.818
Overijssel	24.327	22.320	1.422	-352	937
Gelderland	18.337	25.155	-	-642	-6.176
Utrecht	6.428	10.702	-	-1.601	-2.673
Noord-Holland	1.274	8.478	35	-283	-6.956
Flevoland	3.606	3.606	-	-	-
Zuid-Holland	16.714	26.934	-2.223	-159	-7.838
Zeeland	8.924	1.496	3.153	-	4.275
Noord-Brabant	11.161	25.388	-	-1.924	-12.303
Limburg	17.602	18.166	315	-483	-396
Totaal	104.063	149.560	9.093	-8.541	-46.049

De ontvangen dan wel terugbetaalde financiering heeft voornamelijk betrekking op de financiering door de provincies vanuit het ILG budget (€ 149,56 miljoen). Daarnaast hebben provincies autonome middelen beschikbaar gesteld (€ 9,093 miljoen), zoals bijvoorbeeld door de provincie Friesland in de opdracht landbouwstructuur Fryslân, door de provincie Overijssel in de opdracht provinciale VIV en door de provincie Zeeland in de opdracht Natuurpakket Westerschelde. De afgeloste bedragen zijn het gevolg van overdrachten (aan Staatsbosbeheer en landinrichtingscommissies). De bezittingen worden om niet overgedragen aan de eindbeheerder, wat tot gevolg heeft dat bijbehorende financiering afgelost wordt. Deze aflossing komt met name ten laste van de financiering van het ministerie van LNV binnen de ILG opdrachten.

		Begroot 2008	Realisatie 2008
14 Financiering ten behoeve van provincies (niet ILG)		€ 0	- € 4.112
(x € 1.000)	2008		
Provincie			
Groningen	-5.216	In het kader van de Blauwe Stad is ruim € 5 miljoen aan verkoopopbrengsten terugbetaald aan de financier, provincie Groningen.	
Friesland	-337	In de provincie Friesland heeft de terugbetaling betrekking op de opdracht kavelruilregeling en de ontvangen financiering in de provincie Drenthe op de opdracht Nieuwe Drentse Maat.	
Drenthe	1.572	In de provincie Overijssel heeft de ontvangen financiering betrekking op de opdrachten Revolving Fund Overijssel (€ 2,3 miljoen) en Grondverwerving IJsseldelta-Zuid (€ 6,6 miljoen).	
Overijssel	8.947	De aflossing van financiering in de provincie Gelderland heeft met name betrekking op de opdracht Camping Gerritsfles. Er is hierbij sprake van een aflossing als gevolg van overdracht. In de provincie Noord-Holland heeft de terugbetaalde financiering met name betrekking op de opdracht Bloemendalerpolder. Tenslotte heeft de afgenomen financiering in de provincie Zeeland betrekking op de opdracht Natuurcompensatie Westerschelde als gevolg van verkopen en overdrachten.	
Gelderland	-2.909		
Utrecht	0		
Noord-Holland	-2.987		
Flevoland	0		
Zuid-Holland	0		
Zeeland	-3.128		
Noord-Brabant	0		
Limburg	-54		
Totaal	-4.112		

		Begroot 2008	Realisatie 2008
15 Financiering ten behoeve van ministerie van LNV		- € 26.400	- € 22.104
(x € 1.000)	2008		
Opdracht			
NURG	58		
Verkoopopdracht RodS	-23.439		
Zandmaas I/Maaswerken	1.398		
Aankoopopdracht LH	0		
Verkoopopdracht LH	-121		
Totaal	-22.104		

In het kader van de opdrachten ten behoeve van het ministerie van LNV is binnen de verkoopopdracht Recreatie om de Stad (RodS) per saldo de financiering met € 23,4 miljoen afgenomen. Zie ook post 19.

		Begroot 2008	Realisatie 2008
16 Financiering overige opdrachtgevers		€ 15.000	€ 7.759
(x € 1.000)	2008		
Opdrachtgever			
Overige ministeries	11.311		
Overige opdrachtgevers	-3.552		
Totaal	7.759		

De financiering van de overige ministeries heeft met name betrekking op het ministerie van Verkeer en Waterstaat (V&W). In de provincie Gelderland is in het kader van Ruimte voor Rivieren een financiering ontvangen van bijna € 12 miljoen.

De financiering van de overige opdrachtgevers heeft met name betrekking op een aflossing van het waterschap Brabantse Delta in de opdracht Vierde Bergboezem.

				Begroot 2008	Realisatie 2008
17 Vervreemdingen ten behoeve van provincies (ILG)				€ 100.000	€ 191.176
(x € 1.000)	per 31-12-2008	waarvan ILG nieuw	waarvan ILG oud		
Provincie					
Groningen	4.886	3.311	1.575		
Friesland	9.032	329	8.703		
Drenthe	13.656	3.434	10.222		
Overijssel	17.720	5.185	12.535		
Gelderland	23.574	2.342	21.232		
Utrecht	9.929	5.898	4.031		
Noord-Holland	17.234	4.862	12.372		
Flevoland	14.616	-	14.616		
Zuid-Holland	32.388	827	31.561		
Zeeland	8.617	720	7.897		
Noord-Brabant	26.464	4.666	21.798		
Limburg	7.170	3.654	3.516		
Totaal	185.286	35.228	150.058		

De vervreemdingen ten behoeve van provincies (ILG) is gevormd uit:

Resultaten op onderbedeling	€ 5.890
Vervreemdingen (ILG)	€ 185.286
Eindtotaal	€ 191.176

In de opdracht van de provincies met betrekking tot het ILG zijn gronden verkocht aan particulieren of zijn gronden doorgeleverd aan de eindbeheerders. De totale verkoopwaarde van de vervreemdingen bedroeg in 2008 ruim € 185 miljoen. In bovenstaand overzicht is onderscheid gemaakt naar de verkoopopbrengsten binnen ILG nieuw en ILG oud bezit (uit oud bezit per 1-1-2007).

Van de totale verkoopopbrengst betreft ongeveer € 86 miljoen kasinkomsten, die weer gebruikt kunnen worden voor uitgaven van nieuwe aankopen. Het grootste deel van de vervreemdingen betreft echter niet geldelijke inkomsten. Dit zijn de overdrachten om niet (zonder kasstroom) aan de eindbeheerders (Staatsbosbeheer en landinrichtingscommissies). Voor deze niet geldelijke inkomsten kunnen geen nieuwe uitgaven worden gerealiseerd. Deze inkomsten hebben een directe doorwerking in de financieringsstand.

		Begroot 2008	Realisatie 2008
		€ P.M.	€ 11.727
18 Vervreemdingen ten behoeve van provincies (niet ILG)			
(x € 1.000)	2008		
Provincie			
Groningen	5.348		
Friesland	341		
Drenthe	196		
Overijssel	2.556		
Gelderland	1.275		
Utrecht	0		
Noord-Holland	265		
Flevoland	0		
Zuid-Holland	0		
Zeeland	1.746		
Noord-Brabant	0		
Limburg	0		
Totaal	11.727		

In opdrachten, waarmee overige provinciale doelen (niet ILG) worden gerealiseerd, is voor bijna € 12 miljoen aan grondvoorraad vervreemd.

In de provincie Groningen is in het kader van de Blauwe Stad voor circa € 5,3 miljoen verkocht.

De vervreemdingen in de provincie Friesland hebben betrekking op de opdracht kavelruilregeling en in de provincie Drenthe op de opdracht Reserve Vitaal Platteland. In de provincie Overijssel is in de opdracht Grondvererving IJsseldelta-Zuid voor ruim € 2 miljoen aan grond verkocht. In de provincie Gelderland heeft er een overdracht aan een eindbeherende instantie plaatsgevonden. Dit betrof Camping Gerritsfles. In de provincie Noord-Holland is een aanvullende desinvestering gedaan in de opdracht Bloemendalerpolder en tenslotte is in de provincie Zeeland in vier opdrachten grond vervreemd, te weten Camping Moens, Duurzaam Veilig Verkeer, Natuurcompensatie Westerschelde en Ruilgrondbank.

		Begroot 2008	Realisatie 2008
		€ 26.900	€ 17.426
19 Vervreemdingen ten behoeve van ministerie van LNV			
(x € 1.000)	2008		
Opdracht			
NURG	6.174		
Verkoopopdracht RodS	8.251		
Zandmaas I/Maaswerken	1.166		
Aankoopopdracht LH	0		
Verkoopopdracht LH	1.835		
Totaal	17.426		

In de NURG is ruim € 6 miljoen vervreemd. De vervreemdingen zijn vooral gedaan in de provincies Gelderland, Utrecht en Noord-Brabant.

In de verkoopopdracht RodS is totaal ruim € 8 miljoen verkocht. Er is minder verkocht binnen deze opdrachten dan begroot. De provincies Overijssel, Utrecht en Zuid-Holland hebben de resterende verkoopopdracht in het kader van het ILG gerealiseerd via een overboeking van bezit en financiering.

In de verkoopopdracht landmeterhectares (LH) is tenslotte voor € 1,8 miljoen verkocht. Deze middelen blijven gereserveerd om in andere provincies binnen de aankoopopdracht landmeterhectares te verwerven.

		Begroot 2008	Realisatie 2008
20 Vervreemdingen ten behoeve van overige opdrachtgevers		€ P.M.	€ 10.893
(x € 1.000)	2008		
Opdrachtgever			
Overige ministeries	9.933		
Overige opdrachtgevers	960		
Totaal	10.893		
In de opdracht Rijksweg N61 (ministerie van V&W) is voor circa € 2,3 miljoen vervreemd. In Beek OW Baan (Maastricht Aachen Airport) is voor ruim € 0,8 miljoen verkocht. Het grootste bedrag is in de provincie Gelderland in het kader van Ruimte Voor de Rivier (circa € 7 miljoen) vervreemd.			
21 Exploitatie-inkomsten regulier		€ 15.000	€ 17.568
Deze post omvat de exploitatie van onroerende zaken en bestaat hoofdzakelijk uit pachtinkomsten.			
De realisatie van de exploitatie-inkomsten komt hoger uit dan begroot doordat onder meer verplaatsingsbijdragen (circa € 1,5 miljoen) die in 2007 zijn betaald, in 2008 door de financier zijn vergoed.			
22 Financiering Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte		€ 2.500	€ 1.871
De financiering van het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte heeft betrekking op verschillende opdrachten: Hoogezand Zuidzijde, Kale Duinen, Lingekwartier, Meerstad en Glastuinbouw NW Friesland.			
23 Overige inkomsten Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte		€ 0	€ 0
In 2008 is binnen het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte geen sprake van overige inkomsten geweest.			
24 Vervreemding Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte		€ 1.800	€ 6.527
De grootste vervreemdingen hebben plaatsgevonden in het kader van de opdrachten Californië en Glastuinbouw NW Friesland (ruim € 5,8 miljoen). Bij Glastuinbouw NW Friesland is de aansturing, en hiermee ook de grond, overgegaan naar de gemeente Franekeradeel.			
25 Vooruitontvangen opbrengsten Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte		€ 0	€ 160
In 2008 heeft een vooruitontvangen opbrengst plaatsgevonden in het kader van ProMT (€ 160.000).			
26 Exploitatie-inkomsten Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte		€ 100	€ 0
In afwijking van eerdere jaren worden er geen exploitatie-inkomsten meer vanuit de opdrachten verantwoord. Indien deze zich voordoen worden ze in rekening gebracht bij het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte en worden ze verantwoord onder de post overige inkomsten.			
27 Rente - inkomsten		€ 100	€ 1.169
Bijna € 0,5 miljoen is ontvangen als rente op het saldo van de bankrekening van het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte. Circa 0,4 miljoen heeft betrekking op de rentevergoeding terzake van een vordering op de gemeente Slochteren.			

2.4 Balans

Activa (x € 1.000)	per 31-12-2008	per 31-12-2007	Passiva (x € 1.000)	per 31-12-2008	per 31-12-2007
BBL regulier			BBL regulier		
1 Voorraad grond	1.434.591	1.364.738	10 Financiering en reserve	1.484.784	1.432.198
			Renteloos voorschot ministerie van LNV	608.621	705.968
			Algemene reserve	312.961	318.023
			Provincies	378.314	231.155
			Overige financiers	184.889	177.052
2 Nog toe te wijzen grondvoorraad	0	27.420	11 Algemene reserve exploitatie	-1.727	-2.523
3 Financiering DLG (per saldo)	12.073	7.998			
4 Liquide middelen	45.780	34.901	Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte		
Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte			Eigen vermogen		
Immateriele vaste activa			12 Bestemmingsreserve	6.908	21.900
5 Ontwikkelingskosten	5.957	4.230	13 Risicoreserve	12.700	P.M.
Materiele vaste activa			14 Vooruit ontvangen opbrengsten	12.728	12.567
6 Voorraad grond	41.106	45.931	Vreemd vermogen		
Financieel vaste activa			15 Financiering	45.160	41.627
7 Deelnemingen	2.318	2.317	Ministerie van LNV	36.193	36.211
8 Leningen	3.219	3.219	Provincies	3.144	1.667
Vlottende activa			Overige financiers	5.822	3.749
9 Liquide middelen	15.509	15.015			
Totaal	1.560.553	1.505.769		1.560.553	1.505.769

2.5 Toelichting op de balans

Activa (x € 1.000)	per 31-12-2008	per 31-12-2007	per 31-12-2008	per 31-12-2007
1 Voorraad grond	€ 1.434.591	€ 1.364.738		
(x € 1.000)	per 31-12-2008	per 31-12-2007	ha per 31-12-2008	ha per 31-12-2007
Voorraad grond				
tbv provincies (ILG)	1.163.591	1.084.794	29.723	30.607
tbv provincies (niet ILG)	75.405	74.813	955	833
tbv ministerie van LNV	117.578	138.265	4.271	4.803
tbv overige opdrachtgevers	78.017	66.866	1.468	1.328
Totaal	1.434.591	1.364.738	36.417	37.571

De totale voorraad grond, exclusief het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte, omvatte per 31-12-2007 37.571 hectare met een totale kostprijs van € 1,365 miljard. Deze voorraad is in 2008 afgenomen met 1.154 ha. De prijs van de verworven hectares is in 2008 verder gestegen. Dit verklaart de stijging in waarde. De gronden zijn in bezit voor verschillende opdrachtgevers. In de hierna volgende overzichten zijn de bovenvermelde opdrachten verder gespecificeerd.

In bijgaand overzicht is het verloop van het bezit weergegeven.

Voorraad grond	Opdrachten provincies ILG	Opdrachten provincies niet ILG	Opdrachten LNV	Opdrachten overige	Totaal BBL regulier
Beginstand per 31-12-2007	1.084.794	74.813	138.265	66.866	1.364.738
verwervingen	261.286	13.583	6.703	22.107	303.679
vervreemdingen	-191.176	-11.727	-17.426	-10.893	-231.222
resultaten	542	-2.814	-2.195	737	-3.730
perceeloverboeking/correcties	8.145	1.550	-7.769	-800	1.126
Eindstand per 31-12-2008	1.163.591	75.405	117.578	78.017	1.434.591

In het kader van de overdracht van verantwoordelijkheden van de minister van LNV naar de provincies, is per 1-1-2007 (de ingang van de ILG) een belangrijk deel van het bezit van BBL onder zeggenschap van de provincies gekomen.

(x € 1.000)	per 31-12-2008	per 31-12-2007	ha per 31-12-2008	ha per 31-12-2007
Provincie				
Groningen	40.112	43.293	2.031	2.438
Friesland	50.865	43.877	1.838	2.130
Drenthe	54.276	60.345	2.461	2.962
Overijssel	133.709	122.496	3.499	3.492
Gelderland	120.783	103.141	3.155	3.061
Utrecht	75.441	70.693	1.310	1.466
Noord-Holland	119.401	121.553	2.570	2.730
Flevoland	3.607	0	55	0
Zuid-Holland	293.926	286.727	5.630	5.888
Zeeland	65.998	52.912	2.016	1.696
Noord-Brabant	127.150	120.100	3.252	3.094
Limburg	78.323	59.657	1.906	1.650
Totaal	1.163.591	1.084.794	29.723	30.607

Met dit bezit moeten rijksdoelen worden gerealiseerd. In de tabel is de omvang van de zeggenschap van de provincies op dit bezit in euro's (historische kostprijs) en hectares (eigendom en eigendom belast met rechten) aangegeven.

Naast de ILG opdrachten heeft BBL diverse opdrachten van de provincies uitstaan, waarmee andere provinciale doelen worden gerealiseerd. In onderstaand overzicht staat de waarde en de oppervlakte van deze opdrachten per provincie aangegeven.

(x € 1.000)	per 31-12-2008	per 31-12-2007	ha per 31-12-2008	ha per 31-12-2007
Provincie				
Groningen	6.563	11.845	99	212
Friesland	455	792	158	39
Drenthe	2.142	805	155	104
Overijssel	13.554	4.643	202	110
Gelderland	36.897	38.163	25	29
Utrecht	0	0	0	0
Noord-Holland	8.832	9.097	100	66
Flevoland	0	0	0	0
Zuid-Holland	0	0	0	0
Zeeland	6.510	9.016	203	260
Noord-Brabant	0	0	0	0
Limburg	452	452	13	13
Totaal	75.405	74.813	955	833

In opdracht van het ministerie van LNV worden opdrachten uitgevoerd, die buiten het ILG vallen, zoals de NURG, deel van de Maaswerken en de opdracht waarmee bestaand bezit wordt verkocht ten behoeve van de financiering van RodS binnen de ILG opdracht. Onderstaand is de stand van zaken van deze opdrachten aangegeven.

(x € 1.000)	per 31-12-2008	per 31-12-2007	ha per 31-12-2008	ha per 31-12-2007
Opdracht				
NURG	65.219	69.030	2.205	2.258
Verkoopopdracht RodS	34.053	47.597	1.546	1.955
Zandmaas I/Maaswerken	10.188	10.328	229	223
Aankoopopdracht LH	2.031	1.598	81	65
Verkoopopdracht LH	6.087	9.712	210	302
Totaal	117.578	138.265	4.271	4.803

Ten behoeve van overige ministeries (met name VROM en V&W) en overige opdrachtgevers, zoals gemeenten en waterschappen worden gronden verworven ten behoeve van doelen van deze opdrachtgevers.

(x € 1.000)	per 31-12-2008	per 31-12-2007	ha per 31-12-2008	ha per 31-12-2007
Opdrachtgever				
Overige ministeries	57.638	45.783	1.079	928
Overige opdrachtgevers	20.379	21.083	389	400
Totaal	78.017	66.866	1.468	1.328

2 Nog toe te wijzen grondvoorraad

De post 'nog (aan opdrachten) toe te wijzen grondvoorraad' van € 27 miljoen, zoals in de balans van 2007 opgenomen, is in 2008 nader geanalyseerd. In 2008 is circa € 2 miljoen alsnog aan opdrachten gerelateerd. Het resterende bedrag had met name betrekking op overdrachten om niet aan eindbeheerders en inbrengtransacties bij landinrichtingsprojecten. Dit bedrag is in 2008 verrekend met het renteloos voorschot van LNV en de algemene reserve.

per 31-12-2008	per 31-12-2007
€ 0	€ 27.420

3 Financiering DLG (per saldo)

In het kader van het ILG wordt de financiering van de provincies gestort op rekening van DLG. Op het moment van uitgave worden de benodigde middelen vanuit DLG betaald aan BBL. In december 2008 is € 12 miljoen als ontvangen financiering geboekt in de administratie van BBL. Deze middelen zijn in 2009 door DLG betaald aan BBL.

per 31-12-2008	per 31-12-2007
€ 12.073	€ 7.998

4 Liquide middelen

Op 31-12-2008 stond een bedrag van € 45,78 miljoen op de bankrekening van BBL bij het ministerie van Financiën (Rijkshoofdboekhouding). Het positieve saldo is met name ontstaan door verkoopopbrengsten binnen ILG, die nog niet zijn omgezet in nieuwe aankopen.

per 31-12-2008	per 31-12-2007
€ 45.780	€ 34.901

per 31-12-2008 per 31-12-2007

5 Ontwikkelingskosten Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte

€ 5.957

€ 4.230

Voor het project PrOMT is overeengekomen dat de kosten van de medewerkers van DLG, inrichtingskosten, plankosten e.d. voor rekening van het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte komen. Omdat deze kosten deel uitmaken van de grondexploitatie van de betreffende opdracht, zijn deze als uitgaven geactiveerd.

per 31-12-2008

per 31-12-2007

6 Voorraad grond Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte

€ 41.106

€ 45.931

In het kader van de opdrachten binnen het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte worden gronden gekocht, die in bezit blijven van BBL al dan niet in afwachting van eventuele ontwikkeling van de terreinen.

De voorraad heeft betrekking op de opdrachten, zoals in de tabel hier onder zijn vermeld.

(x € 1.000)	per 31-12-2008	per 31-12-2007
PrOMT	33	33
Californië	2.274	3.862
Ypelo	2.190	2.413
Almen	1.634	1.634
Cromstrijen	30.944	30.944
Glastuinbouw NW Friesland	0	7.045
Meerstad OGR	309	0
BO Kale Duinen	880	0
BO OGR Hoogezand Zuidzijde	1.659	0
Grondverwerving Lingekwartier	637	0
LOG Bladel OGR	546	0
Totaal	41.106	45.931

De verwerving Meerstad vindt plaats met de verkoopopbrengsten, die bij de inbreng van het bezit van BBL in de GEM Meerstad CV is gerealiseerd. De aankopen worden gedaan in het landinrichtingsgebied Meerstad, welke ligt in de directe omgeving van het plangebied van de GEM Meerstad CV.

Het project Cromstrijen betreft een integraal plan, dat onderdeel uitmaakt van het nationaal landschap Hoekse Waard, waarbij nieuwe natuur en recreatie wordt ontwikkeld. Hierbij is bestuurlijk besloten om TNO te verplaatsen vanuit Rijswijk en Ypenburg naar Cromstrijen. Met TNO is een overeenkomst gesloten voor de levering van grond. Door TNO is hiervoor € 7 miljoen betaald aan BBL. Omdat de levering nog niet heeft plaatsgevonden is dit bedrag opgenomen als een vooruit ontvangen opbrengst (zie post 14).

per 31-12-2008

per 31-12-2007

7 Deelnemingen Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte

€ 2.318

€ 2.317

In het project Stallingbedrijf Glastuinbouw Nederland C.V. heeft het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte een deelneming van € 2.268.500.

In het kader van de ontwikkelingsopdracht Meerstad is in 2005 € 48.000 als kapitaalstorting ingebracht in de Grondexploitatie maatschappij Meerstad CV (GEMM CV).

In 2008 heeft er nog een mutatie plaatsgevonden van € 2.000 als gevolg van het certificaathouderschap dat BBL heeft in de Grondexploitatie maatschappij Meerstad B.V.

per 31-12-2008

per 31-12-2007

8 Leningen Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte

€ 3.219

€ 3.219

BBL heeft in 2001 een achtergestelde lening (€ 2,269 miljoen) verstrekt aan Stallingbedrijf Glastuinbouw Nederland C.V. In december 2008 is besloten deze lening om te zetten in kapitaal, hetgeen in 2009 geëffectueerd zal worden. In het kader van de ontwikkelingsopdracht Meerstad is een achtergestelde lening verstrekt (€ 0,95 miljoen) aan Stichting kapitaaldeelname GEMM CV. De rente is vastgesteld op 6,4983 % op jaarbasis. De lening heeft een looptijd, die gelijk is aan de duur van het project (vooral nog 20 jaar).

	per 31-12-2008	per 31-12-2007
9 Liquide middelen Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte	€ 15.509	€ 15.015

In december 2007 is een bankrekening geopend voor het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte om de financiering van het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte continu te kunnen onderscheiden van BBL regulier en om renteopbrengsten te kunnen realiseren. Deze komen weer beschikbaar voor het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte. Het saldo is ontstaan uit verkoopopbrengsten Meerstad, vooruit ontvangen opbrengsten Cromstrijen, opbrengsten PrOMT en rente-inkomsten minus uitgaven in verband met aankopen en ontwikkelingskosten.

	per 31-12-2008	per 31-12-2007
10 Financiering en reserve	€ 1.484.784	€ 1.432.198

De financiering heeft betrekking op verschillende opdrachten / opdrachtgevers.

(x € 1.000)	per 31-12-2008	per 31-12-2007
Financiering en reserve		
tbv provincies (ILG)	1.189.737	1.118.746
tbv provincies (niet ILG)	84.068	88.127
tbv ministerie van LNV	119.964	142.069
tbv overige opdrachtgevers	91.015	83.256
Totaal	1.484.784	1.432.198

Het grootste deel van de financiering heeft betrekking op opdrachten die door de provincie zijn verleend aan BBL in het kader van het ILG. Deze financiering is voor een belangrijk deel afkomstig van het ministerie van LNV ('oud' bezit). Hieronder wordt de totale post per provincie gespecificeerd. Dit geeft de zeggenschap van de opdrachtgevers weer en niet het aandeel in de financiering. De post overige betreft een nog te verwerken herwaardering van met name de ILG opdrachten.

(x € 1.000)	Passiva per 31-12-2008	Passiva per 31-12-2007
Provincie		
Groningen	43.822	43.912
Friesland	51.191	47.137
Drenthe	48.507	56.781
Overijssel	144.498	120.170
Gelderland	126.662	108.326
Utrecht	81.729	75.301
Noord-Holland	124.349	123.075
Flevoland	3.607	0
Zuid-Holland	326.478	309.765
Zeeland	65.187	56.264
Noord-Brabant	141.030	129.869
Limburg	80.305	62.703
Overige	-47.628	-14.553
Totaal	1.189.737	1.118.746

De financiering van de opdrachten voor de provincies, niet zijnde ILG, is onderstaand aangegeven.

(x € 1.000)	Passiva per 31-12-2008	Passiva per 31-12-2007
Provincie		
Groningen	12.040	17.256
Friesland	495	832
Drenthe	5.112	3.540
Overijssel	15.155	6.207
Gelderland	36.027	38.937
Utrecht	0	0
Noord-Holland	5.465	8.452
Flevoland	0	0
Zuid-Holland	0	0
Zeeland	9.322	12.451
Noord-Brabant	0	0
Limburg	452	452
Totaal	84.068	88.127

Voor het ministerie van LNV worden de volgende opdrachten uitgevoerd.

(x € 1.000)	per 31-12-2008	per 31-12-2007
Opdracht		
NURG	69.103	69.045
Verkoopopdracht RodS	23.933	47.373
Zandmaas I/Maaswerken	11.635	10.237
Aankoopopdracht LH	2.243	2.243
Verkoopopdracht LH	13.050	13.171
Totaal	119.964	142.069

De financiering van de opdrachten voor overige opdrachtgevers is als volgt.

(x € 1.000)	per 31-12-2008	per 31-12-2007
Financier		
Overige ministeries	59.575	48.264
Overige financiers	31.440	34.992
Totaal	91.015	83.256

11 Algemene reserve exploitatie

Per ingang van 1-1-2007 is vanuit de exploitatie van het BBL bezit de Algemene Reserve exploitatie opgebouwd.

	per 31-12-2008	per 31-12-2007
	- € 1.727	- € 2.523

12 Reserve grond Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte

De bestemmingsreserve van het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte bestaat uit:

	per 31-12-2008	per 31-12-2007
	€ 6.908	€ 21.900

(€)	1-1-2008	mutaties 2008	31-12-2008
Algemene reserve BBL*)	10.834.284	-11.160.737	-326.453
Verkoopopbrengst Meerstad **)	10.989.396	-5.000.000	5.989.396
Ontvangen renteopbrengsten	76.025	1.169.357	1.245.382
	21.899.705	-14.991.380	6.908.325
*)			
Overboeking naar Risicoreserve Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte		-7.700.000	
Resultaat verkoop NW Friesland (Glastuinbouw)		-3.890.540	
Resultaat verkoop Californië (Glastuinbouw)		427.803	
Overige 2007		2.000	
Totaal		-11.160.737	
Het resultaat van de verkoop NW Friesland zal in 2009 worden verrekend met de financiering.			
**)			
Overboeking naar Risicoreserve Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte		- € 5.000.000	

	per 31-12-2008	per 31-12-2007
13 Risico Reserve Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte	€ 12.700	P.M.
Risico Reserve per 1-1-2008	€ P.M.	
Toevoeging vanuit Bestemmingsreserve	€ 12.700.000	
Risico Reserve per 31-12-2008	€ 12.700.000	
Deze reserve is gevormd op basis van een risico inschatting van de afzonderlijke projecten tot en met 2012. Dit op basis van het door het ministerie van LNV goedgekeurde Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte meerjarenperspectief 2008. Hierbij is rekening gehouden met verschillende scenario's en de voorziene toekomstige kasstromen.		
Op hoofdlijnen is de risicoreserve als volgt te specificeren:		
Meerstad Groningen	€ 5.000.000	
Project Ontwikkeling Militaire Oefenterreinen	€ 3.700.000	
Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen	€ 2.200.000	
Overige projecten	€ 1.800.000	
	€ 12.700.000	

Meerstad Groningen

BBL heeft op grond van een in 2006 met publieke en private partijen gesloten samenwerkingsovereenkomst inzake Meerstad voor een bedrag van € 21.434.400 onroerend goed verkocht en daarbij tevens aanvaard zo nodig bij te dragen in de financiële risico's die de betrokken partijen lopen bij de ontwikkeling van dit project. Partijen zijn overeengekomen dat het financiële risico van BBL beperkt blijft tot de waarde van de door BBL verkochte onroerende goederen. Naast het risico voortvloeiende uit de door BBL aan Stichting ten behoeve van Kapitaaldeelname in GEMM C.V. verstrekte lening ad € 1.000.000 loopt BBL derhalve een aanvullend risico van € 20.434.400. Op grond van de berekeningen die voortvloeien uit het meerjarenperspectief Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte 2008 is het actuele financiële risico Meerstad ingeschat op € 5 miljoen. Een deel van de verkoop is gerealiseerd met de gemeente Slochteren, die de gronden op naam heeft gekregen met een uitgestelde betaling. Voor deze uitgestelde betaling moet een marktconforme rente worden verrekend. Deze zal jaarlijks na afloop van het jaar worden uitgekeerd.

	per 31-12-2008	per 31-12-2007
14 Vooruit ontvangen opbrengsten	€ 12.728	€ 12.567
De vooruit ontvangen opbrengsten hebben betrekking op de projecten Cromstrijen en PrOMT. De vooruit ontvangen opbrengst met betrekking tot Cromstrijen wordt definitief als de akte van de verkoop van de gronden bij de notaris passeert. De verwachting is dat deze akte tussen 1 januari 2010 en 1 januari 2013 zal passeren. De opdracht PrOMT bestaat uit meerdere objecten, die gefaseerd worden uitgevoerd. De opbrengsten van de verkochte objecten wordt tot de einddatum van de opdracht verantwoord op de vooruit ontvangen opbrengsten.		

	per 31-12-2008	per 31-12-2007
15 Financiering Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte	€ 45.160	€ 41.627
De mutaties in 2008 hebben betrekking op de volgende opdrachten binnen het Ontwikkelingsbedrijf Groene Ruimte: Glastuinbouw NW Friesland, Meerstad, Kale Dui- nen, Hoogezand Zuidzijde, Lingekwartier en PrOMT.		

2.6 De niet uit de balans blijvende verplichtingen

Lopende verplichtingen en transacties

In 2008 is BBL reeds verschillende verplichtingen aangegaan, welke na 2008 tot een kasuitgave zullen leiden. Het betreft aankooptransacties, waarvan de uitgave ten laste komt van de kas van BBL, en waarvan de koopovereenkomst vóór 1 januari 2009 door de verkopende partij is ondertekend. Het gaat om een totaalbedrag van circa € 9,2 miljoen.

3. OVERIGE GEGEVENS

JAARVERSLAG 2008

3.1 Overzicht vorderingen

Vorderingen		Per 31-12-2008	Per 31-12-2007
Diversen	Diverse opdrachten Veluwe 2010	-	0
Gemeente Weesp	Bloemendalerpolder	-	498
Gemeente Muiden	Bloemendalerpolder	-	498
Provincie Groningen	Zuidwesterkwartier	4	4
St. kapitaaldeelname GEMM CV	Meerstad	15	62
Diversen	Renkumse Beekdal	18	0
Zeeland Seaports	Zeeland Seaports	24	24
Provincie Zeeland	Ruilgrondbank provincie Zeeland	33	17
Projectburo IIVR (Ecolint)	Ecolint	38	
Gemeente Noordenveld	Gemeente Noordenveld	90	90
Waterschap Rijn & IJssel	Waterschap Rijn & IJssel	105	105
Ministerie van V&W	Diverse opdrachten PDR (Ruimte voor de Rivier)	187	
Stallingsbedrijf glastuinbouw	Uitkering resultaat Poelmolenweg	234	
Ministerie van Defensie	EOT Laaghalen	247	247
Purmerland	Landschap Waterland	306	306
Provincie Zeeland	Camping Moens	364	363
Gemeente Slochteren	Meerstad (rentevordering)	378	517
Provincie Drenthe	Verplaatsing Agrarische bedrijven	550	550
Provincie Gelderland	Verplaatsingsbijdragen	550	1.509
Stallingsbedrijf glastuinbouw	Rentevordering	771	640
Provincie Gelderland	Achter Saxenheim	1.000	
Ministerie van EZ	Beek OW Baan	1.616	
Ministerie van V&W	Rijksweg N73	1.253	-5
Bureau Beheer Landbouwgronden	Rekening courant OGR	1.846	2.526
Bureau Beheer Landbouwgronden	Rente rekening courant OGR	2.258	2.094
Provincie Drenthe	Hunze	2.950	-2.947
Ontvangsten (m.n. vervreemdingen)	Diverse opdrachten (kostensrt. 11000)	3.283	5.398
Provincie Noord-Holland	Bloemendalerpolder	3.367	0
Gemeente Slochteren	Meerstad	8.000	8.000
		29.488	20.496

De aard van de posten komen voort uit de activiteiten die binnen het BBL plaatsvinden. Alle posten zijn invorderbaar en gewaardeerd tegen nominale waarde.

3.2 Overzicht schulden

Schulden		Per 31-12-2008	Per 31-12-2007
Waterschap Brabantse Delta	Vierde Bergboezem	-	2.894
Ministerie van VROM	Bufferzone	-	18.393
Prov. Overijssel/Gemm. Kampen	Grondverwerking IJselfdelta-Zuid	3	
Waterschap Zeeuws Vlaanderen	RGB Waterschap Zeeuws Vlaanderen	9	
Ministerie van VROM	Bommelerwaard	24	-70
Ministerie van VROM	Groot Mijdrecht Zuid	27	27
Provincie Friesland	Bedrijfsverpl. Regeling	40	40
Diversen	Radio Kootwijk	149	0
Provincie Zeeland	Duurz. Veilig Verkeer	265	142
Provincie Drenthe	Waterberging Roden Norg	316	208
Provincie Drenthe	Reserve vitaal platteland	321	1
Ministerie van Financiën	Greenport Venlo	392	
Belastingdienst	BTW	453	0
HSL projectbureau	HSL zuid	467	467
Betalingen (m.n. verwervingen)	Diverse opdrachten (kostensrt. 12000)	1.149	560
Provincie Overijssel	Revolving Fund Overijssel	1.598	1.564
OGR	Rekening courant BBL	1.846	2.526
Ministerie van EZ	Vliegveld Zuid Limburg	2.103	1.270
OGR	Rente rekening courant	2.258	2.094
Maastricht Airport	Maastricht Airport	2.445	2.445
Provincie Groningen	Blauwe Stad vaarverbinding	2.606	2.606
Ministerie van V&W	Rijksweg N61	2.749	1.659
Provincie Groningen	Blauwe Stad	2.875	2.809
Provincie Zeeland	NC Westerschelde	2.944	3.688
Stichting Mainport & Groen	Haarlemmermeer (SMG)	8.666	8.630
Ministerie van Financiën	Greenport Venlo (Rente)	P.M.	
		33.704	51.953

3.3 Accountantsverklaring

Aan:

Mevrouw Minister van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

ACCOUNTANTSVERKLARING

Verklaring betreffende de Rekening en Verantwoording

Wij hebben de Rekening en Verantwoording 2008 van het Bureau Beheer Landbouwgronden te 's-Gravenhage, bestaande uit de Staat van uitgaven en inkomsten en de Balans per 31 december 2008 met de toelichting, gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van de directeur

De directeur van het Bureau Beheer Landbouwgronden is verantwoordelijk voor het opmaken van de Rekening en Verantwoording die de uitgaven, de inkomsten, het bezit en de financiering daarvan getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met de Wet agrarisch grondverkeer en de Beschikking financieel beheer Bureau Beheer Landbouwgronden.

Tevens is de directeur van het Bureau Beheer Landbouwgronden verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de Rekening en Verantwoording verantwoorde uitgaven, inkomsten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming dienen te zijn met de bepalingen, zoals opgenomen in de Wet agrarisch grondverkeer, de Beschikking financieel beheer Bureau Beheer Landbouwgronden en andere in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen.

Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de Rekening en Verantwoording van uitgaven, inkomsten, bezit en de financiering daarvan, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van frau-

de of fouten bevat en voor de naleving van de relevante wet- en regelgeving.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de Rekening en Verantwoording op basis van onze controle, als bedoeld in artikel 1, lid 2 van de Beschikking financieel beheer Bureau Beheer Landbouwgronden. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht en in overeenstemming met het Controleprotocol Bureau Beheer Landbouwgronden 2008. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de Rekening en Verantwoording geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de Rekening en Verantwoording. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de Rekening en Verantwoording van uitgaven, inkomsten, bezit en de financiering daarvan alsmede het voor de naleving van de betreffende wet- en regelgeving relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van het Bureau Beheer Landbouwgronden. Voorts is aanvullend specifieke aandacht besteed aan de in vorenbedoeld controleprotocol weergegeven aspecten. Te-

vens omvat een controle onder meer een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de Rekening en Verantwoording een getrouw beeld van de uitgaven en de inkomsten over 2008 en van de grootte en de samenstelling van het bezit en de financiering daarvan per 31 december 2008 van het Bureau Beheer Landbouwgronden in overeenstemming met de Wet agrarisch grondverkeer en de Beschikking financieel beheer Bureau Beheer Landbouwgronden.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze Rekening en Verantwoording verantwoorde uitgaven, inkomsten en balansmutaties over 2008 voldoen aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat de bedragen in overeenstemming zijn met de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen zoals vermeld in het Controleprotocol Bureau Beheer Landbouwgronden.

Verklaring betreffende het jaarverslag

Wij melden dat de overige onderdelen van het jaarverslag 2008, voorzover wij dat kunnen beoordelen, niet strijdig zijn met de in dit jaarverslag opgenomen Rekening en Verantwoording.

Den Haag, 15 april 2009

AUDITDIENST VAN HET MINISTERIE
VAN LANDBOUW, NATUUR EN
VOEDSELKWALITEIT,

Was getekend:

A. van Duijvenbode RA RO
Auditmanager

P.J. Borg RA
Plv. Directeur

Dienst Landelijk Gebied realiseert groene plannen voor 16 miljoen Nederlanders!